

Hoe kan je de competenties Nederlands analyseren aan het begin van het eerste leerjaar?

De talennota 'Samen taalgrenzen verleggen' (Smet, 2011) bepaalt dat het vanaf 1 september 2014 verplicht is om een goede analyse te maken van het niveau van de onderwijstaal dat de leerlingen beheersen bij de overgang van het kleuter- naar het lager onderwijs en [van het lager naar het secundair onderwijs](#). Die analyse moet aangeven of leerlingen het Nederlands voldoende onder de knie hebben om de overgang succesvol te maken. Dit scenario ondersteunt scholen bij het vormgeven van de **analyse** wat de **overgang van kleuter- naar lager** onderwijs betreft. Wanneer scholen de verschillende stappen doorlopen, kunnen ze tot een waardevolle analyse komen van de leerlingen bij het begin van het lager onderwijs. Daarbij is gedacht aan visieontwikkeling met het team, een kwantitatieve screening aangevuld met gegevens uit een brede evaluatie, de informatie uit de kleuterschool, de interpretatie van die gegevens, de communicatie over de gegevens en de betrokken personen.

1. STAP 1: een draagvlak creëren

Vooraleer een team de taalvaardigheid van de leerlingen screent, moet het een aantal beslissingen nemen en knopen doorhakken over **hoe, waarom en waartoe** het screenen gebeurt. Ook inzicht krijgen in **wát** er gescreend wordt, is een essentieel onderdeel van dat denkproces. Bij het screeningsproces kunnen er verschillende partners betrokken worden, namelijk de leerlingen zelf, collega's en ouders. Vooraf nadenken **wie** je waarom wil betrekken maakt het denkproces over hoe je de taalvaardigheid zal screenen compleet. Wanneer het team zoveel mogelijk bij deze vragen betrokken wordt, ontstaat een **draagvlak** om de taalvaardigheid succesvol te analyseren. Hieronder staan enkele stappen beschreven die een team vooraf kan doorlopen. Wanneer al deze voorbereidende stappen doorlopen zijn, kunnen de keuzes en de beslissingen die een team neemt opgenomen worden in het taalbeleid van de school (zie stap 4).

1.1 Wat evalueren? - De overgang van ontwikkelingsdoelen naar eindtermen

Een grondige kijk op de eindtermen Nederlands (lager onderwijs) leert dat ze opgebouwd zijn rond de vier vaardigheden (luisteren, spreken/gesprek, lezen en schrijven). Samenhangend daarmee zijn er ook eindtermen met betrekking tot strategieën, attitudes en taalbeschouwing uitgeschreven. In de uitgangspunten, verwoord bij de eindtermen Nederlands, lezen we dat het accent ligt op **taalvaardigheid** in verschillende relevante communicatieve situaties. Het geïntegreerd inzetten van kennis, vaardigheden en attitudes om functioneel te communiceren, noemen we een **competentie**. Ter verbetering van hun taalvaardigheid reflecteren de leerlingen over hun taalgebruik in taalbeschouwingslessen.

De eindtermen zijn minimumdoelen die de overheid ‘noodzakelijk en bereikbaar’ acht om te beheersen tegen het einde van de lagere school. Van in het eerste leerjaar wordt eraan gewerkt. In de kleuterschool zijn er dus nog geen eindtermen om aan te werken, maar wel ontwikkelingsdoelen. Ook die zijn opgebouwd rond de vier vaardigheden en taalbeschouwing en hebben hetzelfde uitgangspunt. De ontwikkelingsdoelen zijn er om ervoor te zorgen dat kinderen kunnen functioneren in het eerste leerjaar en dat er vanaf het begin van de lagere school aan de eindtermen gewerkt kan worden. Het zijn na te streven doelen maar ze moeten niet noodzakelijk behaald worden.

“**Ontwikkelingsdoelen** geven kleuterleidsters een goed overzicht van de kennis, het inzicht, de vaardigheden en attitudes die van belang zijn op kleuterleeftijd. (...) De ontwikkeling loopt door in de lagere school en moet daar evengoed verdere kansen krijgen. Het is erg nuttig dat belangrijke informatie over de ontwikkeling van de kleuter en vooral over de aanpak die succesvol is, wordt doorgegeven aan de collega’s van het lager onderwijs zodat in een doorgaande lijn kan worden verder gewerkt. **De ontwikkelingsdoelen voor het kleuteronderwijs kunnen dus niet beschouwd worden als een checklist waaraan elke kleuter volledig moet beantwoorden op het einde van zijn kleuteronderwijs.**” (Definitie Eindtermen en Ontwikkelingsdoelen).

1.2 Hoe een draagvlak creëren? – Visieontwikkeling met het team over ontwikkelingsdoelen/eindtermen

Uit bovenstaand kader blijkt het belang van een vlotte informatiedoorstroom tussen de kleuter- en de lagere school. Alleen zo kunnen de leerkrachten van het eerste leerjaar het groeiproces van de voormalige kleuters verder op maat ondersteunen als ze toewerken naar de eindtermen. Een voorwaarde om de informatiedoorstroom vlot te laten verlopen en de gegevens uit de kleuterschool bruikbaar te maken voor de leerkrachten van het eerste leerjaar, is dat de kleuterleid(st)ers en de leerkrachten van het eerste leerjaar op dezelfde golflengte zitten. Immers, als de leerkrachten van het eerste leerjaar de ontwikkelingsdoelen benaderen alsof het eindtermen zijn die behaald moeten zijn, dan zal hij wellicht niet voldoende oog hebben voor het individuele groeiproces van de kinderen.

Een goede oefening die je kunt doen om tot een **gemeenschappelijke visie** te komen over *wat kinderen moeten kunnen met taal* bij de overgang van de kleuter- naar de lagere school is de volgende. Elke leerkracht (zowel van de derde kleuterklas als van het eerste leerjaar) vult afzonderlijk onderstaande tabel in.

- Daarbij geven de kleuterleid(st)ers bij elke stelling aan of ze vinden dat de kleuters dat bereikt moeten hebben op het vlak van taalvaardigheid aan het einde van de derde kleuterklas.
- De leerkrachten van het eerste leerjaar geven aan of ze vinden dat de leerlingen de stelling bereikt moeten hebben op het vlak van taalvaardigheid aan het begin van het eerste leerjaar.

Nadien worden de meningen geconfronteerd en proberen de verschillende leerkrachten op dezelfde lijn te komen.

Het kind:	Ja/nee
1. beschikt over een uitgebreide woordenschat.	
2. is gemotiveerd om te leren lezen en schrijven. Bv. Hij vraagt hoe je iets schrijft,	

om het zelf te kunnen schrijven, hij vraagt wat er geschreven staat ...	
3. kan uitleggen hoe hij te werk zal gaan of hoe hij een bepaalde activiteit heeft uitgevoerd.	
4. neemt een goede zithouding aan om te lezen of schrijven.	
5. kan met andere kinderen samenwerken.	
6. kan een woord in verschillende woordstukjes splitsen.	
7. begrijpt woorden als meer, minder, evenveel, langer, korter, groter, kleiner, zwaarder, lichter, tussen, woord, ...	
8. begrijpt verhalen/prentenboeken die afgestemd zijn op zijn leeftijd.	
9. kan binnen de lijntjes kleuren.	
10. kan om hulp vragen.	
11. kan een versje voordragen.	
12. kan zijn naam schrijven.	
13. vindt het leuk om dingen te vertellen.	
14. spreekt correct algemeen Nederlands.	
15. begrijpt wat hij moet doen als zijn juf iets vraagt.	

De stellingen 4, 9, 12 en 14 zijn wat de taalvaardigheid van de kleuters betreft, niet na te streven. De leerkracht van het eerste leerjaar mag dus ook niet verwachten dat de leerlingen dat kunnen. De stellingen 3, 7, 8, 10, 13 en 15 zijn ontwikkelingsdoelen waaraan gewerkt wordt in de kleuterschool; het blijven echter 'na te streven' doelen. De overige stellingen zijn ruimer te interpreteren of niet strikt na te streven, waardoor de leerkrachten onderling moeten afspreken in hoeverre ze vinden dat er aan de doelstelling gewerkt moet worden. Door deze oefening te doen, zal er al heel wat discussie losgeweekt worden. Wat verstaan de verschillende leerkrachten immers onder 'uitgebreide woordenschat' of 'correct algemeen Nederlands'. Zulke discussies zijn belangrijk om te voeren en dragen bij aan een duidelijkere visie over de overgang van kleuter- naar lager onderwijs binnen een school.

Nadat die oefening achter de rug is, kan een zorgcoördinator of kernteam (iemand die op de hoogte is van de uitgangspunten van de eindtermen/ontwikkelingsdoelen) aan de hand van de stellingen 3, 7, 8, 10, 13 en 15, en eventueel ook 1, 2, 5, 6 en 11, samen met het team clusters maken rond vaardigheden, taalbeschouwing, attitudes en strategieën. Breed evalueren leidt er immers toe dat al die items in kaart kunnen gebracht worden en dat het leerproces ervan opgevolgd kan worden. Als de clusters gemaakt zijn, kan er nagedacht worden over de manier waarop al die clusters geëvalueerd kunnen worden. Hieronder geven we aan wat je aan de hand van welke instrumenten in kaart kan brengen of in rekening kan nemen. Daarbij vertrekken we van de verplichte analyse aan het begin van het eerste leerjaar (zie eerder).

2. STAP 2: Analyse van de competenties Nederlands

In de talennota wordt aangegeven dat de analyse van de onderwijstaal aan het begin van het eerste leerjaar gemaakt moet worden op basis van twee elementen. Enerzijds wordt elke school verplicht een **screening** te doen aan de hand van een valide en betrouwbaar screeningsinstrument dat de school zelf kiest. Anderzijds wordt van scholen verwacht dat ze de **informatie** die verkregen wordt vanuit de **vorige school** (in de meeste gevallen de kleuterschool) meenemen in het totaalplaatje. Het screeningsinstrument kan immers wel een uitspraak doen over enkele taalcompetenties, maar het blijft een momentopname van een beperkt aantal competenties. Omdat de leerlingen nog volop in hun taalontwikkeling zitten, is het echter belangrijk om op meerdere momenten te kijken naar de verschillende competenties die een rol spelen bij die taalontwikkeling (zie ook het [raamwerk met doelen](#) voor een volledig overzicht). **Taalontwikkeling is** namelijk **een erg grillig proces**, waardoor het perfect mogelijk is dat een leerling de ene dag zeer goed scoort op een bepaalde toets en de andere dag op dezelfde toets eerder slecht scoort. Vandaar dat het zo belangrijk is om ook de informatie uit de kleuterschool in rekening te nemen. In het ideale geval wordt ook in de kleuterschool op een brede manier naar kinderen gekeken en worden de gegevens daaruit doorgegeven aan de lagere school.

1.1 Een valide en betrouwbaar screeningsinstrument kiezen

Bij de start van het lager onderwijs, wordt van de school gevraagd dat ze inspanningen levert om een zicht te krijgen op de competenties Nederlands van de leerlingen. Er zijn enkele evaluatie-instrumenten voorhanden die daarbij kunnen helpen. Die evaluatie-instrumenten focussen slechts op een of enkele vaardigheden. Het in kaart brengen van die vaardigheden kan weliswaar al een eerste zicht geven op de sterktes en zwaktes van de leerlingen bij hun talig functioneren, maar in een volgende stap (zie B) zal de informatie aangevuld moeten worden met gegevens over de andere vaardigheden.

De algemene taalscreening (eerste leerjaar) aan de hand van een toetsinstrument wordt best afgenomen eind september. Dan zijn de leerlingen al wat gewoon geraakt aan de werking van lagere school en is er minder kans dat het wennen aan de nieuwe leerkracht, leerlingen en klassituatie de toets negatief zou beïnvloeden. Op basis van die algemene screening kan, waar nodig, ook een specifieke screening of observatie van bepaalde leerlingen gedaan worden. De screening geeft namelijk slechts een eerste beeld dat doorheen de lagere school voortdurend bijgestuurd zal worden.

Let op: er is een verschil tussen de screening aan het begin van het eerste leerjaar en de taalproef die afgenomen wordt bij sommige kleuters vooraleer ze mogen inschrijven in het eerste leerjaar. Hieronder vind je een overzicht van de verschillen tussen beide screenings.

	Taalproef	Taalscreening
Doelgroep	Verplicht voor kinderen die willen starten in het eerste leerjaar en minder dan 220 halve dagen (zesjarigen)/185 halve dagen (vijfjaren) aanwezig geweest zijn in een Nederlandstalige kleuterschool.	Verplicht voor alle leerlingen die in het eerste leerjaar gestart zijn.
Wanneer?	Vóór 1 september van het jaar waarin	Na instap in het eerste leerjaar (eind

Instrument	het kind start in het eerste leerjaar.	september-begin oktober)
Wie neemt af?	Taalproef, een standaardinstrument dat in heel Vlaanderen en Brussel gebruikt wordt. Het CLB of (in uitzonderlijke gevallen) de school zelf.	Een gevalideerd en genormeerd instrument dat door de school zelf gekozen wordt. De school zelf.
Doel	Nagaan of een kind voldoende Nederlands begrijpt om in het eerste leerjaar te starten (= onderdeel van de toelatingsvoorwaarde).	Taaltraject uitwerken op maat van elke leerling.
Gevolg	Al dan niet starten in het eerste leerjaar. Wie niet slaagt, moet naar de derde kleuterklas.	Geen sanctie. Betere opvolging van elke leerling doorheen de lagere school.
Sinds	1 september 2010	1 september 2014

De taalproef kan dus niet gebruikt worden als screeningsinstrument aan het begin van het eerste leerjaar.

Meer informatie over welke evaluatie-instrumenten onder andere gebruikt kunnen worden voor de algemene screening vind je in onderstaand overzicht. De instrumenten zijn valide en betrouwbaar en komen dus in aanmerking voor de screening. In dit lijstje zijn enkel de toetsen opgenomen die in het begin van het eerste leerjaar afgenomen kunnen worden.

Instrument	Korte beschrijving
SALTO	SALTO brengt het <i>aanvangsniveau in schoolse taalvaardigheid</i> van alle leerlingen in kaart aan het begin van het lager onderwijs. De toets is gebaseerd op zowel de ontwikkelingsdoelen voor het kleuteronderwijs als op de eindtermen voor het lager onderwijs. Meer informatie (praktische informatie, omschrijving van de toets, toetscriteria) vind je in deze fiche .
TAL	De TAL heeft als doel de <i>taalvaardigheid</i> van leerlingen in kaart te brengen bij de <i>aanvang van het lager onderwijs</i> . De toets wordt afgenomen op het einde van de derde kleuterklas of bij het begin van het eerste leerjaar. Daardoor kan de TAL-toets gelinkt worden aan zowel de ontwikkelingsdoelen voor Nederlands in het kleuteronderwijs als aan de eindtermen Nederlands in de lagere school. Meer informatie (praktische informatie, omschrijving van de toets, toetscriteria) vind je in deze fiche .

De SALTO is beschikbaar voor scholen via <https://mijnonderwijs2.vlaanderen.be>.

Scholen zijn echter vrij in het kiezen van een valide en betrouwbaar instrument. [Het scenario over het beoordelen van een instrument](#) kan je daarbij helpen.

1.2 Informatie uit de kleuterschool

De kleuterleerkrachten kunnen bij de overgang van de kleuterschool naar het lager onderwijs heel wat informatie meegeven. Binnen deze Toolkit Breed Evalueren Competenties Nederlands beperken we ons tot de informatie met betrekking tot de competenties Nederlands. We delen de informatie op in verschillende categorieën en geven telkens tips over hoe je erover kunt communiceren.

Idealiter wordt er al **van in de kleuterschool breed geëvalueerd** en is er informatie voorhanden die het taalontwikkelingsproces beschrijft. Als al die informatie doorgegeven wordt aan de lagere school, kan een doorgaande lijn voor elke leerling uitgestippeld worden. Daarmee bedoelen we dat de aanpak van leerlingen doorgetrokken kan worden, daarbij rekening houdend met wat ze al bereikt hebben.

1.2.1 Bestaande toetsen, volgsystemen, portfolio's en observatiewijzers

Informatie die eenvoudig door te geven is, zijn de resultaten die de kleuters behaald hebben op toetsen en volgsystemen. Daarbij is het belangrijk om niet alleen de scores te bekijken, maar ook duidelijk het **aspect van taalvaardigheid** dat het instrument meet, na te vragen. Het zou immers kunnen dat je als leerkracht van de lagere school niet vertrouwd bent met het instrument en dat je daardoor de informatie die je krijgt, niet juist inzet. We geven daarvan een voorbeeld:

De toets Toeters brengt een aantal ontwikkelingsvelden in kaart, maar op basis van de toets kan geen uitspraak gedaan worden over de totale persoonlijkheidsontwikkeling van een kleuter. De leerkrachten van het eerste leerjaar mogen er dan ook geen algemeen voorspellende waarde aan hechten. Bovendien gaat het om een resultaat op basis van een momentopname. Daarbij kunnen heel wat factoren (bv. instructie slecht begrepen, onbekend onderwerp, deelstapje gemist...) leiden tot een vertekend beeld.

Hetzelfde geldt voor bestaande portfolio's en observatiewijzers: je kunt er heel wat informatie mee in kaart brengen, maar het is belangrijk dat in de overdracht van de informatie de leervorderingen van de leerling geschetst wordt en dat de aard van het instrument geduid wordt.

Hieronder sommen we op welke instrumenten er bestaan; je vindt telkens meer informatie over het instrument door op de titel te klikken.

Bestaande toetsen

Onderstaand lijstje materialen zijn toetsen die mogelijks worden afgenomen in de derde kleuterklas. Informatie uit die toetsen kan doorgegeven worden aan de lagere school.

Lezen	Luisteren	Schrijven	Spreken
Toeters	Toeters	Toeters	
Kontrabas	Kontrabas	Kontrabas	

Bestaande volgsystemen

Informatie uit een kindvolgsysteem kan zeer rijk zijn om te ontvangen aan het begin van het eerste leerjaar. Daar zijn wel enkele randvoorwaarden aan verbonden. Het is belangrijk dat de **evolutie** geschetst wordt die kleuters hebben doorgemaakt. Het is immers net die informatie waarmee je als leerkracht van de lagere school verder aan de slag kunt gaan. Het is ook hier belangrijk dat goed weergegeven wordt welke competenties het volgsysteem in kaart heeft gebracht. en *Taal voor kleuters* zijn de enige kindvolgsystemen geschikt voor kleuters die opgenomen zijn in deze Toolkit. *Toetspakket beginnende geletterdheid* is bedoeld om problemen op het gebied van beginnende geletterdheid zo vroeg mogelijk te signaleren. De toetsen in het pakket zijn ontwikkeld om kinderen in de tweede en derde kleuterklas op te sporen die gevaar lopen om in het eerste leerjaar leesproblemen te krijgen. *Taal voor kleuters* is bedoeld om in korte tijd inzicht te geven hoe kinderen

in de tweede en derde kleuterklas zich ontwikkelen en om te signaleren welke kinderen een grote voorsprong of achterstand vertonen.

Lezen	Luisteren	Schrijven	Spreken
Toetspakket beginnende geletterdheid			
Taal voor kleuters	Taal voor kleuters		

Wil je meer informatie over het werken met volgsystemen in het algemeen en over de volgsystemen die geschikt zijn om te gebruiken vanaf het eerste leerjaar in het bijzonder, klik dan [hier](#).

Bestaande portfolio's

Binnen breed evalueren heeft de kleuterschool er misschien voor gekozen om te werken met een portfolio. De bevindingen van de leerkrachten en van de leerlingen die bekomen zijn door te werken met een portfolio zijn waardevol om mee te nemen aan het begin van de lagere school. Een portfolio dat gebruikt kan worden vanaf de kleuterschool is *Talentenarchipel*.

Lezen	Luisteren	Schrijven	Spreken
Talentenarchipel	Talentenarchipel	Talentenarchipel	Talentenarchipel

Meer informatie over bestaande portfolio's vind je [hier](#).

Bestaande observatiewijzers

In de kleuterschool wordt er doorgaans veel informatie over het leerproces van kinderen in kaart gebracht door gerichte observaties. De meeste observatiewijzers zijn deel van een uitgebreider volgsysteem, maar er staat ook een los instrument in de Toolkit dat bovendien ook bruikbaar is doorheen de lagere school: *CombiList, een instrument voor taalontwikkeling via interactie*.

Lezen	Luisteren	Schrijven	Spreken
	CombiList		CombiList

1.2.2 Andere informatie uit de kleuterschool

Naast informatie uit bestaande toetsen, volgsystemen, portfolio's of observatiewijzers kan je ook informatie uit zelfontworpen instrumenten gebruiken.

Opnieuw gelden daarbij dezelfde twee aandachtspunten, namelijk het belang van het vragen naar **het groeiproces** (leervorderingen) van de leerling en helder weten **welke competenties** het instrument in kaart heeft gebracht.

Om de blik op de leerlingen breed te houden, wordt best niet alleen over de taalcompetenties gecommuniceerd, maar ook over de leer-, zelfsturende en sociale competenties, die inherent zijn aan taalverwerving. Daarvoor zou de kleuterschool kunnen werken met een portfolio. Hieronder vind je een voorbeeld van hoe een zelfgemaakt portfolio er in de derde kleuterklas uit kan zien.

Dit-kan-ik-al-does

De 'Dit-kan-ik-al-does' is een grote doos die de kinderen naar eigen creativiteit versieren (schilderen in hun lievelingskleur, een tekening op maken, er een afbeelding van hun lievelingshobby op kleven...). Op het deksel hangt een foto van het kind in zijn lievelingshoek in de klas. Het kind steekt werkjes en spullen in die doos die aantonen wat hij al goed kan en/of wat de kleuterleerkracht vindt dat hij goed kan (de opdracht bij een prentenboek, een foto van een duospreekactiviteit, een zelfgemaakte tekening die gebruikt is in de kamishibai¹...). Ook het evaluatierapport krijgt hierin een plaats. (Gebaseerd op Fontaine, 2009: 1).

Naast portfolio's zijn ook observatiewijzers zeer bruikbaar om de verschillende competenties van leerlingen in kaart te brengen en om het groeiproces weer te geven. Hoe je op basis van de ontwikkelingsdoelen zelf een observatiewijzer opstelt, lees je [hier](#).

2. STAP 3: Aanvullen met gegevens uit brede evaluatie

Vervolgens kan er van bij het begin van het eerste leerjaar verder gewerkt worden om een breder beeld te krijgen van de leerlingen. Het is bijvoorbeeld mogelijk om eigen evaluatie-instrumenten te maken. Waarmee je rekening moet houden bij het opstellen van een evaluatie-instrument om breed te evalueren, vind je [hier](#). Aanvullende gegevens (die niet verzameld konden worden door het gebruikte evaluatie-instrument) kunnen bekomen worden door [observatie](#) tijdens de dagelijkse klaspraktijk, [co-assessment en/of zelfevaluatie](#). In deze stap kijken de leerlingen en leerkracht samen naar de sterktes en zwaktes op vlak van schoolse taalvaardigheid. De bevindingen en reflectie kunnen worden opgenomen in bijvoorbeeld een [portfolio](#), eventueel samen met de resultaten van de algemene screening.

3. STAP 4: Taalbeleid (3 niveaus)

De resultaten van de screening, de informatie uit de kleuterschool en de brede evaluatie wordt samengelegd, besproken en geïnterpreteerd. Het is belangrijk dat er binnen het hele team vooraf voldoende consensus werd gevonden over de invulling van het begrip taalvaardigheid. Wat wordt daaronder verstaan? Heeft de leerling enkel een probleem dat louter van talige aard is, of spelen ook attitudes mee? Het team kan op basis van de toetsresultaten en de aanvullende informatie de sterktes en zwaktes en dus ook de werkpunten van elke leerling bepalen. De interpretatie gebeurt op drie niveaus:

- Wat kan de **leerling** goed en wat moet beter? Wat zijn de sterktes en zwaktes? Zijn die te situeren binnen de taalcompetentie, zelfsturende competentie, leercompetentie of sociale competentie?
- Welke taalontwikkende praktijken passen de **leerkrachten** al toe die de leerling ten goede komt? Welke veranderingen in de didactische aanpak van de leerkrachten is vereist om de leerlingen vooruit te helpen?
- Welke professionalisering is er nodig op **school**niveau om het team uit te rusten om de didactische aanpak te kunnen verfijnen?

¹ Japans verteltheater waarin grote tekeningen passen die elk een andere scène uit een verhaal weergeven.

De bespreking wordt vervolgens omgezet in een **actieplan** op de drie niveaus. Acties die aan resultaten van observaties gekoppeld worden, mogen niet (enkel) gericht worden op ‘zwakke’ leerlingen. De acties moeten stimulerend zijn voor alle leerlingen. Ook sterke leerlingen kunnen hun taalvaardigheid verder ontwikkelen en sterker maken. De al verworven taalcompetenties en talige noden van de leerlingen worden in kaart gebracht, veeleer dan alleen de tekorten te screenen. De toetsen SALTO en TAL (zie boven) geven op basis van de resultaten zelf al een soort van handelingsplan mee. Het **handelingsplan** van de toetsen biedt inspiratie om acties te ondernemen op klas- en op schoolniveau. De acties zijn heel concreet en praktisch en hebben ook telkens een onderbouwd theoretisch luik. Er worden ook tips geboden hoe men over de toetsresultaten kan communiceren met de ouders.

Door niet alleen stil te staan bij het eerste niveau (de leerling), worden de verzamelde gegevens ook gebruikt om informatie te bieden over het **verschafte onderwijs**. Als leerlingen in het eerste leerjaar stevast tekorten hebben wat bv. motivatie om te leren lezen betreft, kan je je als school afvragen of er dan niet meer belang aan ontluikende geletterdheid gehecht moet worden in de derde kleuterklas. In die zin moet de overdracht niet alleen plaatsvinden van kleuter naar lager, maar ook van lager naar kleuter. Hoe je een **evaluatiebeleid** op touw kan zetten doorheen de basisschool, lees je [hier](#).

4. STAP 5: Communicatie over de gegevens met de betrokkenen

4.1 Communiceren over leervorderingen

Voor de overgang van het lager naar het secundair onderwijs worden er op veel basisscholen BASO-fiches gebruikt. In zo’n fiche wordt heel wat informatie genoteerd, zodat de leerlingen ze kunnen afgeven op hun nieuwe school. De fiche bestaat niet voor de overgang kleuter-lager, maar dat neemt niet weg dat er in het ideale geval wel een **doorstroom** plaatsvindt **van de informatie** die voorkomt op zo’n fiche. Zo hebben de kleuterleid(st)ers wellicht een beeld van de volgende aspecten van hun 5-jarige kleuters: sterke punten, leervorderingen, leer- en werkhouding, socio-emotioneel functioneren, zorg... Een fiche voor de overgang van het kleuter- naar het lager onderwijs zou er dus als volgt kunnen uitzien (gebaseerd op BaSo-fiche LOP Hasselt²):

Fiche overgang kleuter-lager	
Gegevens leerling (naam, geboortedatum, klas)	
Schoolloopbaan (op leeftijd of niet)	
Sterke punten	
Leervorderingen (algemeen + per leergebied)	
Leer- en werkhouding (belangrijke/problematische aspecten)	

² Beschikbaar op: <https://sites.google.com/site/basofichehasselt/voor-ouders>.

Socio-emotioneel functioneren (belangrijke/problematische aspecten)	
Motorische functioneren (belangrijke/problematische aspecten)	
Gezondheid	
Zorg (van klasleerkracht/ bijzondere zorg/ schooloverstijgende zorg)	

In plaats van die informatie voor zichzelf te houden, communiceren ze er best over met de leerkrachten van het eerste leerjaar. Zo zouden ze een fiche kunnen invullen zoals die hierboven of ze kunnen een evaluatierapport bijhouden waarin de vooruitgang voor de verschillende domeinen opgetekend staat en of de kleuters bepaalde activiteiten al dan niet zelfstandig of met de hulp van de leid(st)er konden uitvoeren. Je kan er ook voor opteren een multidisciplinair overleg (MDO) te organiseren waarin alle informatie mondeling besproken wordt voor alle leerlingen.

Hoe je de informatie ook doorgeeft, houd er best rekening mee dat de taalbeleidscoördinator, zorgcoördinator of directeur goed moet afstemmen met de leid(st)ers van de derde kleuterklas over volgende aspecten:

- De bedoeling waarmee en als gevolg daarvan de toon waarop informatie wordt meegedeeld
- De competenties waarover uitspraak wordt gedaan
- De betrokkenheid van leerlingen en ouders.

4.2 Wie is er betrokken bij de informatieoverdracht?

De leerling staat bij deze informatieoverdracht **centraal**. Het is immers ook informatie over de kleuter die verzameld wordt om de overstap naar de lagere school zo vlot mogelijk te laten verlopen. Zo kan de kleuter aangeven wat hij graag doet en wat hij zelf vindt dat hij goed kan. Dat kan bijvoorbeeld aan de hand van een 'Dit-kan-ik-al-doos' (zie boven).

De gegevens uit een portfolio kunnen dan naast de bevindingen van de **leerkracht**, verkregen door o.a. observaties, meegegeven worden. Ook andere mogelijke partners, zoals het CLB, kunnen daarin een rol spelen.

Naast de leerlingen worden ook **de ouders** betrokken. Zij zien hun kind dagdagelijks bezig in andere contexten dan de schoolcontext en kunnen bij de bevindingen van de leerkracht en van hun kind een waardevolle toevoeging doen. Het is echter heel belangrijk dat de school met de ouders communiceert over de visie die ze heeft over de overgang kleuter-lager. Heel wat ouders zouden anders de druk op de schouders van hun kinderen kunnen verhogen door verwachtingen te scheppen die niet realistisch zijn. Zo zijn er ouders die in de loop van de derde kleuterklas hun kinderen al deels leren lezen, zodat de overgang naar het eerste leerjaar vlotter zou verlopen, terwijl dat geen ontwikkelingsdoel is.

5. Bronnen

Fontaine, M. (2009). 'Een schakelklas ... anders omgaan met de overgang van de kleuterschool naar de lagere school', in: EE-m@gazine. Leuven: CEGO Publishers. Jrg. 2009-2010, 24/1.

Smet, P. (2011). Conceptnota 'Samen taalgrenzen verleggen'.
<https://www.sampol.be/2011/09/samen-taalgrenzen-verleggen>

Vanhoutte, T. (2009). 'De kikkertjes, de kikkertjes zijn aardig om te zien... Over kinderen die de sprong naar het eerste leerjaar (groep 3) wagen en over een juf die helpt springen!', in: EE-m@gazine. Leuven: CEGO Publishers. Jrg. 2009-2010, 19/1.

Verhelst, M. (2011). 'Taalvaardig van de 3de kleuterklas naar het 1ste leerjaar' (presentatie aan 2KP-begeleiders). Leuven: Centrum voor Taal en Onderwijs.